

De meester van het beslissende moment

Voor menig verzamelaar was *The Decisive Moment* van Henri Cartier-Bresson decennialang een peperduur collector's item. Een prachtige facsimile uitgave maakt het schitterende boek weer betaalbaar.

Ik verzamelde al jarenlang fotoboeken voordat het me eindelijk lukte om een exemplaar te bemachtigen van *The Decisive Moment* van Henri Cartier-Bresson. Er was geen fotoboek dat ik zo vurig gewenst had als dit ene omdat het op zo'n unieke manier verenigde wat een fotoboek moet hebben: schitterende foto's, subliem drukwerk en een krachtige lay-out. De omslag van Henri Matisse maakte het nog mooier. Het boek kwam uit in 1952 en bevat tal van foto's die nog altijd tot de iconen van de fotografie horen. Hij bestaat in twee versies. De Franse editie was getiteld *Images à la sauvette* wat zoiets betekent als 'beelden die onopgemerkt gemaakt zijn zonder toestemming te vragen'. De titel van de Amerikaanse editie klonk minder poëtisch maar gaf wel beter aan, denk ik, wat voor foto's Cartier-Bresson maakte. Sindsdien staat hij te boek als de meester van het beslissende moment. Om dat

moment vast te kunnen leggen moet alles samen vallen: onderwerp, compositie en licht. 'You must be on the alert with the brain, the eye, the heart', schrijft de Franse fotograaf in de inleiding van de Amerikaanse editie, 'and have a suppleness of body'. Hij brengt wel meer standpunten naar voren die ook nu nog fotografen kunnen inspireren. Mooi is bijvoorbeeld zijn uitspraak dat veel mensen meer met techniek bezig zijn dan met gewoon goed kijken.

Cartier-Bresson heeft niet meer mee kunnen maken dat zijn eerste en tevens belangrijkste boek opnieuw uitgebracht is. En wel als facsimile uitgave door Steidl, die daarmee zijn grote status als drukker wederom bevestigt. De heruitgave verschilt in een paar opzichten van het origineel. Zo wordt het boek geleverd in een fraai foedraal en gaat het vergezeld van een apart tekstkatem waarin Clément Cheroux zijn licht laat schijnen op het meesterwerk onder de titel *A Bible for Photographers* – overigens een karakterisering van Robert Capa.

Tenslotte nog iets over het drukwerk. Bij het origineel tekenden daarvoor de 'master printers Draeger Frères of Paris'. Het papier van mijn exemplaar mag vergeeld zijn, maar de foto's lijken hier en daar meer contrast en ook meer zwart te hebben dan in de heruitgave. Belangrijker is vast te stellen dat het boek weer beschikbaar is voor de liefhebber en voor een aanzienlijk lagere prijs dan die eerste druk uit 1952.

- Henri Cartier-Bresson: *The Decisive Moment*
Clément Cheroux (t)
Steidl
ISBN 978-3-86930-788-6
Prijs €98,00.

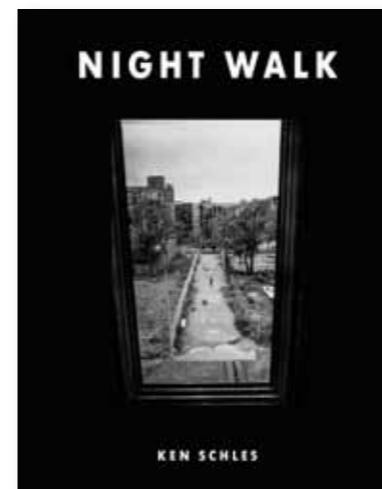
Sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw is een type fotoboek ontstaan waarin het 'verhaal' verteld wordt door foto's. Als er al een tekst bij staat, blijft die meestal beperkt. Denk aan fotoboeken van fotografen als Robert Frank en William Klein. Met name de laatste naam komt

in gedachten bij het boek *Invisible City* van de New Yorkse fotograaf Ken Schles. Niet op de laatste plaats omdat ook hier New York een hoofdrol speelt, preciezer gezegd: de Lower East Side en East Village. Ook de vaak grofkorrelige zwart-wit fotografie doet denken aan Kleins meesterwerk over New York. Zwart overheerst in het prachtige boekontwerp.

Invisible City leidt ons in de zogeheten 'stream of consciousness'-stijl, als in een film door de wereldstad. Vaak in de nachtelijke uren, soms door verloederde buurten, in het uitgaansleven, bij mensen thuis, al of niet dronken, soms op intieme momenten. Soms denk je aan het werk van Anders Petersen, maar Schles is Schles. Hij vertelt zijn eigen verhaal, mede ondersteund door citaten uit het werk van schrijvers als Kafka, Borges en Lewis Mumford.

Invisible City werd in 1988 gepubliceerd door Twelvvetrees Press en gold al snel als een gezocht collector's item. Steidl heeft er nu een heruitgave van gemaakt die voor zover ik na kan gaan het origineel trouw volgt. Als ik de Duitse uitgever/meesterdrukker mag geloven is de druk-kwaliteit zelfs nog beter dankzij een 'five-plate technique'.

Steidl publiceerde gelijktijdig *Night Walk* dat je een broertje of zusje van *Invisible City* zou kunnen noemen. Zowat vijftientwintig jaar later geboren weliswaar, maar zich eveneens afspelend in het New York van de jaren tachtig. Het boek heeft hetzelfde formaat, dezelfde lay-out, drukkwaliteit en 'zwarte' uitstraling. Schles is naar aanleiding van de heruitgave van *Invisible City* nog eens in zijn archief gedoken om

een boek in dezelfde sfeer te maken. *Night Walk* is eenzijdiger, en beperkt zich voornamelijk tot het uitgaansleven in East Village. De uitgever prijst het aan als een 'intimate chronicle of New York's last pre-internet bohemian outpost'. Juist omdat het boek in diverse opzichten op zijn voorganger lijkt is de inhoud meer voorspelbaar, minder verrassend. Niettemin is het een interessante aanvulling op het eerste boek en versterkt als het ware de positie daarvan.

- Ken Schles: *Invisible City*
Steidl
ISBN 978-3-86930-691-9
Prijs €34,00
- *Night Walk*
Steidl
ISBN 978-3-86930-692-6
Prijs €38,00

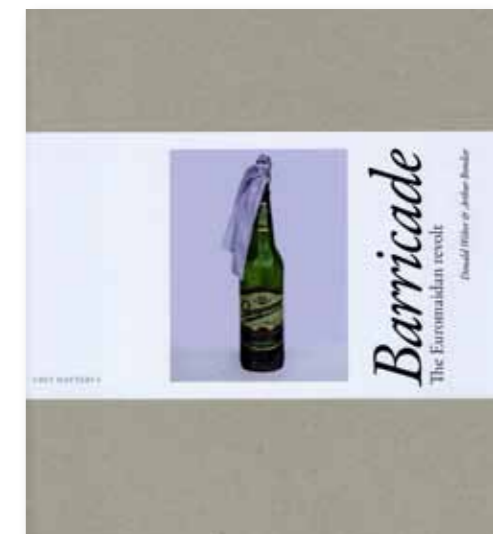
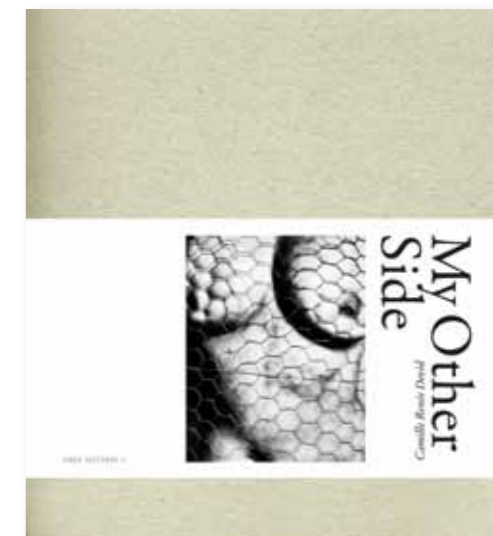
Onder de naam *Grey Matters* begon Schilt Publishing in 2013 met een nieuwe, Engelstalige reeks voor aanstormend fotografisch talent. Het gaat om vriendelijk geprijsde boekjes (22 x 24,5 cm) met een sobere grijze kartonnen kaft en een witte buikband. Eén van de doelstellingen om 2 à 4 boekjes per jaar op de markt te brengen is inmiddels gehaald. Afgelopen najaar verschenen de nummers 5 en 6: *My Other Side* van Camille Renée Devid en *Barricade: The Euromaidan Revolt* van Arthur Bondar en Donald Weber.

Het eerste is in zwart-wit, het tweede in kleur. Bepaald niet het belangrijkste verschil. Want confronteert Devid ons met haar eigen lichaam en leven, Bondar en Weber richtten zich op een uitge-

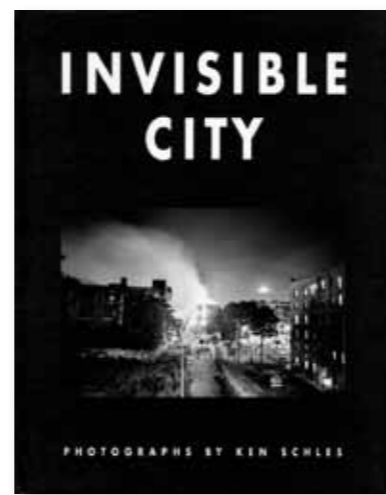
sproken politiek onderwerp. Uit de korte begeleidende tekst van het eerste boekje valt op te maken dat de fotografe 'iets drastisch' aan haar lichaam heeft ondergaan dat haar dagelijks leven 'dramatisch' beïnvloedt. Een nadere uitleg wordt niet gegeven, wel dat *My Other Side* beschouwd kan worden als een beeldverslag van een fysieke strijd die aspecten van haar lichaam laat zien die meestal niet zichtbaar zijn voor anderen. De foto's hebben een expressionistisch, soms bijna volkomen abstract karakter. Ze kunnen ook als losse prints gekocht worden maar ik vermoed dat ze toch het best tot hun recht komen in samenhang met elkaar in boekvorm.

Het andere boekje brengt ons terug naar de revolutie die een jaar geleden een wisseling van de macht betekende in Kiev. Donald Weber maakte al naam met zijn bijzondere, eveneens door Schilt gepubliceerde – en in *The Photobook* van Parr en Badger opgenomen – boek *Interrogations*. Bondar is een jonge Oekraïense fotograaf. Ik vermoed dat hun foto's gemaakt zijn kort na de vlucht van president Janoekovitsj. Van gevechten is in elk geval niets meer te zien. Het zijn op de eerste plaats de diverse barricaden die uitgebreid in beeld komen, in een enkel geval nog min of meer bemand. Hierna volgen bijna als uit een veilingcatalogus afkomstige foto's van persoonlijke bezittingen van de gevluchte president, waaronder zijn bijbel, en diverse bladzijden vol ten voeten uit gefotografeerde al of niet gewapende demonstranten (plus korte informatie, bijvoorbeeld over hun motivatie). Het boek eindigt met een soort persiflage op het Oekraïense Wetboek van Strafrecht. Zo gaan de artikelen over bijvoorbeeld sabotage en misdaden tegen de staatsveiligheid vergezeld van toepasselijke foto's van de revolutie of nasleep daarvan. Kortom, het is documentaire fotografie maar dan eigenzinnig aangepakt.

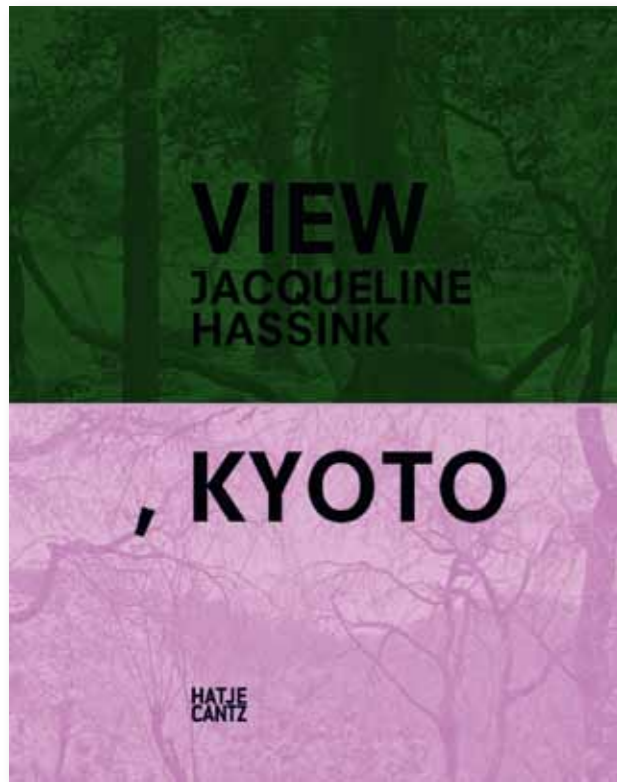
- Camille Renée Devid: *My Other Side*
Grey Matters 5
Schilt Publishing
ISBN 978-90-5330-839-4
Prijs €15,00
- Arthur Bondar en Donald Weber
Barricade: The Euromaidan Revolt
Grey Matters 6
Schilt Publishing
ISBN 978-90-5330-841-7
Prijs €15,00

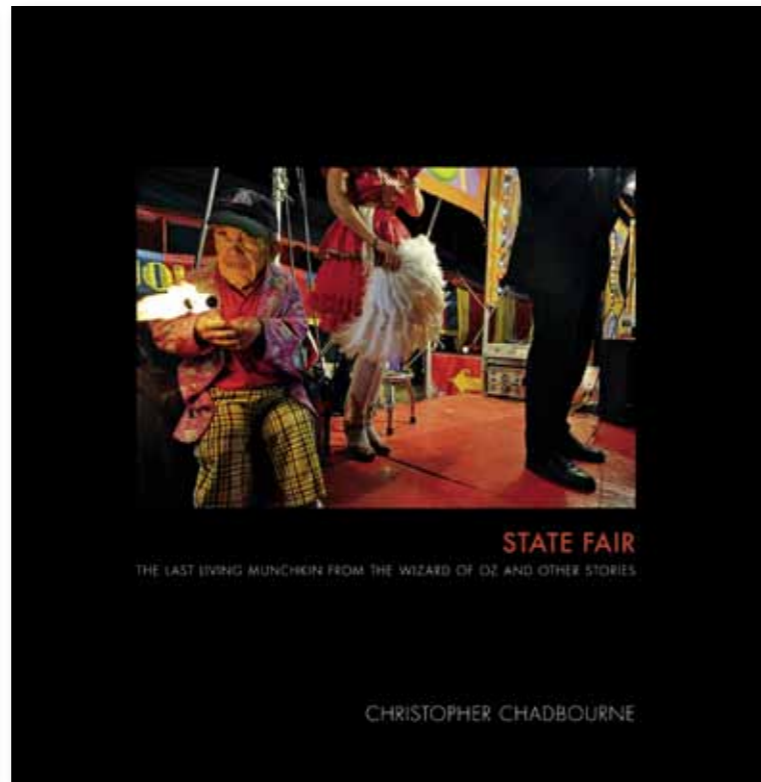
Jacqueline Hassink dankt haar internationale faam niet op de laatste plaats aan twee fotoboeken: *The Table of Power* (1996) en *Car Girls* (2009). Voor het eerste boek fotografeerde zij vergadertafels in directiekamers van grote Europese multinationals als symbolen van ongecontroleerde macht. Voor het tweede boek bezocht ze internationale autosalons van New York tot Shanghai en richtte haar camera op de sexy modellen en de peperdure auto's die ze aanprijzen. In haar laatste, fraai vormgegeven boek *View, Kyoto* betreden we een totaal andere wereld: de wereld van Japanse tempels en tempeltuinen. In strak gecombineerde, mooi uitgelichte kleurenfoto's laat Hassink in het eerste deel zien hoe

tempel en tuin een onlosmakelijke tweeenheid vormen. In de tweede serie focust ze op het tempelinterieur. De abten van twee tempels gaven haar toestemming om de met rijstpapier bespannen schuifdeuren helemaal weg te schuiven zodat een ongebruikelijk weidse ruimte zichtbaar wordt. In de laatste serie verlegt zij de aandacht weer naar de natuur en wel in de vorm van een beroemde tempeltuin die met 120 soorten mossen bedekt is. Als een soort feestelijk slotakoord volgen dan nog enkele schitterende foto's van bloeiende kersenbomen. Is er geen mens te zien op al deze foto's, enkele monniken komen wel aan het woord in het filmisch tweeluik dat de fotografe maakte en waarvan ze de uitgeschreven interviews opnam in haar boek. De laatste bladzijden van het boek intrigeren me overigens nog het meest. Hassink vertelt daar over 'The Geisha Project' dat ze wilde maken over de top 5 van de geisha's van Kyoto. In het kader daarvan liet ze zichzelf 'transformeren' tot *maiko* (leerling-geisha) en daarna fotograferen. Het project ging helaas niet door, maar Hassink laat wel twee voorbeelden van de zelfportretten zien. Een Japans boek lees je van achteren naar voren. Zo zou je dit boek ook kunnen lezen, fantaseer ik even: als het verhaal van een fotografe die eerst een project

over geisha's in Kyoto wilde maken en toen dat niet lukte, een nieuw onderwerp vond in de tempels en tuinen van de oude keizerstad.

■ **Jacqueline Hassink: View, Kyoto**
Vormgeving Irma Boom
Hatje Cantz
ISBN 978-3-7757-3910-8
Prijs € 68,00

Bij het doorbladeren van *State fair – The last living Munchkin from The Wizard of Oz and other Stories* van Christopher Chadbourne dacht ik aanvankelijk uitsluitend aan kermis. Tot een stel kippen en eenden in beeld kwamen, gevolgd door deelnemers van een schoonheidswedstrijd. Het typisch Amerikaanse fenomeen *State fair* is veel meer dan een kermis. Het begon in de 19e eeuw als een agrarische markt die gehouden werd na afloop van de oogsttijd, een jaarmarkt met wedstrijdelementen – wie heeft het mooiste rund gefokt? – en waar men uiteraard ook terecht kon voor het nodige vertier en de inwendige mens. In de loop der tijd kwamen er ook tentoonstellingen van industriële producten bij, muziekconcerten en allerlei vormen van vermaak, niet op de laatste plaats kermisattracties. En het is die kermis die toch wel de meeste aandacht krijgt in het boek van Chadbourne en dan

met name de bezoekers. Je zou het kunnen samenvatten als: hoe Amerikanen van alle rangen en standen en culturen zich vermaken in zo'n gigantisch tijdelijk pretpark-annex-jaarmarkt. Chadbourne, die nog maar een paar jaar professioneel fotografeert, stelde zijn boek samen uit foto's die hij maakte tijdens vijftien State fairs in twaalf verschillende Amerikaanse staten. Hij is sterk gefascineerd door de verschillende werkelijkheden die door elkaar lopen en vreemde combinaties vormen op zulke massale evenementen waar honderdduizenden, zo niet miljoenen mensen op af komen. De uitbundige kleurencombinaties buit hij goed uit en uit de chaos weet hij af en toe prachtige composities te halen. Soms doen de hier en daar sterke contrasten tussen beschaduwde en belichte partijen aan het werk van Alex Webb denken.

■ **Christopher Chadbourne: State fair – The Last Living Munchkin from The Wizard of Oz and other Stories**
Kehrer Verlag
ISBN 978-3-86828-480-5
Prijs € 34,90

De Hasselblad Award hoort tot de meest prestigieuze prijzen in de internationale fotografie. Sinds 1980 werd ze gewonnen door zulke grote namen als Richard

Avedon, Ansel Adams en Josef Koudelka. In 2014 ging Miyako Ishiuchi met de eer strijken, na Hiroshi Hamaya en Hiroshi Sugimoto is zij de derde Japanse fotograaf die uitverkoren werd.

Miyako Ishiuchi – of op zijn Japans Ishiuchi Miyako – is hier in het westen vooral bekend geworden door *Mother's*, een bijzonder fotoboek over haar overleden moeder. Met monumentale, verstilde foto's van een verschroemde borst, een onderjurk, lipstick, kunstgebitten en andere min of meer intieme voorwerpen die achterbleven na haar dood, weet Ishiuchi een ontroerend maar nooit sentimenteel wordend portret te scheppen van haar moeder – maar eigenlijk ook van de vergankelijkheid van alles en iedereen. Huid en textielstof spelen een grote rol in Ishiuchi's werk, met name de aantasting daarvan, bijvoorbeeld in de vorm van littekens of – zoals in haar serie *Hiroshima* – sporen van vernietiging. In het overzichtswerk dat uitkwam in het kader van de Hasselblad Award-toekenning wordt ook aandacht gegeven aan de hier nauwelijks of niet bekende trilogie van Ishiuchi uit de periode 1978-1981. Zij verwerkte hierin de slechte, haast traumatische herinneringen die zij had aan Yokosuka, de stad waar zij opgroeide: een havenstad met een grote marinebasis van de VS, werkerrein van duizenden prostituees. In *Endless Night*, het derde deel, bracht Ishiuchi ondermeer de restanten van vervallen bordelen in beeld. Het is erg jammer dat het op zichzelf prachtig uitgevoerde overzichtswerk maar een paar foto's uit die trilogie laat zien – en die dan nog op postzegelformaat.

■ **Ishiuchi Miyako Hasselblad Award 2014**
Lena Fritsch e.a. (t)
Kehrer Verlag
ISBN 978-3-86828-518-5
Prijs € 49,90

Waar gaat dit over? Dat vraag ik me wel eens af bij fotoboeken van uitgever MACK. Ook bij *Them* van Rosalind Fox Solomon is dat wat mij betreft het geval. Want wie, denk je eerst, zijn de mensen die op haar zwart-witfoto's te zien zijn? Hier en daar staan er korte zinnestjes bij, maar ook die maken het er niet direct duidelijker op. Wel krijg je een stukje verderop in het boek het idee dat het om mensen gaat die het niet gemakkelijk hebben. Vluchtelingen lijkt het meest voor de hand te liggen. Een paar foto's later volgt de tekst 'They take our land, they take our money, we pay their taxes, they let our garbage rot'. Palestijnen? Israëli's? Dan komen Hebreeuwse lettertekens in beeld. Maar ook zwarte meisjes. 'I want my kids to live in peace'. Toeristen. Modepoppen in een etalage. Een man met een tatoeage van een Davidster. 'I don't know if I killed anyone'. Israëli's soldaten. 'Auschwitz. Infant's ashes'. Ja, dit boek moet over Israël gaan, over mensen die daar zo goed en kwaad als het kan hun dagelijks leven leiden. 'Positive and negative reflected in my lens', schrijft de fotografe aan het einde van haar boek. Daar blijkt ook dat de zinnestjes fragmenten zijn uit gesprekken met mensen die Solomon ontmoette en al of niet fotografeerde. *Them*, zo lezen we tenslotte, maakt deel uit van het

project *The Place* dat 'de complexiteit van Israël en de West-Bank onderzoekt door de ogen van 12 internationaal gelauwerde fotografen'.

■ **Rosalind Fox Solomon: Them**
MACK
ISBN 978-1910164013
Prijs € 30,00

Uit 'Them'.

Een halfkleinbeeldcamera is een analogo toestel waarmee je twee keer zoveel foto's kunt schieten als met een gewone kleinbeeldcamera: elk negatief bevat twee beelden in plaats van één. Een stuk goedkoper dus in het gebruik. Het mooiste voorbeeld van iemand die ermee werkte vind ik nog altijd Jacob Holdt die er gebruik van maakte tijdens zijn zwerwersjaren in de VS. Het resulteerde in zijn spraakmakende boek *Amerikanske Billeder*, in Nederland gepubliceerd onder de titel *American Pictures. Amerikaanse indrukken. Een persoonlijke reis door het zwarte Amerika*. Ook Luke Fowler maakt foto's met zo'n 'two-frame camera', maar niet omdat het goedkoper is. Voor de Schotse kunstenaar en documentaire filmmaker biedt zo'n toestel interessante mogelijkheden om te experimenteren. Het beeldmateriaal binnen één frame drukt hij niet af als twee losse foto's maar als één foto. *Two-frame films 2006-2012* bevat een keuze uit het betreffende werk. Nu eens vormen de twee fotohelften één beeld, dan weer een

Uit 'Two-frame films 2006-2012'.

tweeluik, en soms lijken ze op een stukje uit een film. Vermoedelijk geeft Fowler de ene keer ruimte aan het toeval terwijl hij de andere keer heel bewust twee kort achter elkaar vallende momenten vastlegt. Zo laat een van de tweeluiken een vrouw zien die in de trein een sinaasappel pelt en daarnaast een blik op het voorbijschietende landschap. De meeste hier bijeengebrachte werken kunnen me maar matig boeien. Bovendien denk ik dat je met 'gewone' foto's vergelijkbare resultaten zou kunnen krijgen, al speelt het toeval dan een minder grote rol natuurlijk.

- Luke Fowler: *Two-frame films 2006-2012*
MACK
ISBN 978-1907946271
Prijs € 40,00

Ilvy Njiokiktjien werd in 2013 Nederlands eerste Fotograaf des Vaderlands. Zij vatte het originele idee op om honderd Nederlanders te portretteren op de dag dat ze jarig zijn. *Slagroomtaart en Slingers – Nederland in 100 verjaardagen* laat mooi zien hoe honderd Nederlanders van alle rangen en standen van 1 tot en met 100 jaar oud hun verjaardag vieren. Dat is zowel te danken aan de inlevende foto's van Njiokiktjien als aan de aardige teksten van Sabeth Snijders. Fotografe en schrijfster confronteren ons met een enorme verscheidenheid aan individuen en huiskamerinterieurs. Allerlei al of niet traditionele verjaardagsgebruiken passeren de revue. Dat een jongeman op z'n 21ste op kosten van zijn vrienden gefeliciteerd wordt door een stripper, heb ik wel eens eerder gehoord. Maar dat in de Oirschotse kazernemilitairen evenveel keren moeten opdrukken als hun collega jaren telt op zijn verjaardag, is wel verrassend. Mooi dat in het boek zoveel culturen, religies en minderheden vertegenwoordigd zijn: van een 24-jarige Iraakse vluchteling die voor de eerste keer in zijn leven zijn verjaardag viert tot het uit Amerika overgewaaid '39 Forever-feest' van een Brabantse (ook Marilyn Monroe lijkt van de partij). En van

een 50-jarige cassière met haar Sara-attributen tot een vrolijk lachende Surinaamse schone van 95 lentes wier dochter vanuit Suriname het feest meeviert via Skype. De 100-jarige meneer De Graaff mag het hek sluiten. Gelukkig dat zijn echtgenote nog net dat prachtige eeuwfeest met kinderen en (achter)kleinkinderen mee mocht maken. Het boek eindigt toepasselijk met een foto van een lege taartdoos.

- Ilvy Njiokiktjien: *Slagroomtaart en Slingers – Nederland in 100 verjaardagen*
Tekst Sabeth Snijders
Schilt Publishing
ISBN 978-90-5330-847-9
Prijs € 24,95

Verder verschenen onder meer:

- SO 2014:
Selection of Dutch Photography
ISBN 978-94-90731-04-5
Prijs € 35,-
Te bestellen via info@panl.nl
- Jeffrey Silverthorne: *Retrospective*
Kehrer Verlag
ISBN 978-3-86828-533-8
Prijs € 39,90
- Mona Kuhn: *Private Steidl*
ISBN 978-3-86930-709-1. Prijs € 45,-
- Alec Soth: *Songbook*
MACK
ISBN 978-1910164020. Prijs € 50,-

Meer hierover in een volgend nummer van De FOTOgraaf. ■